

A

Benoît
Duteurtre
HOLČIČKA
A CIGARETA

Román

ATLANTIS

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication F. X. Šalda, bénéficie du soutien du Ministère Français des Affaires Etrangères et Européennes, de l'Ambassade de France en République tchèque et de l'Institut français de Prague.

Tato kniha vychází s laskavou pomocí francouzského Ministerstva zahraničních a evropských věcí, Velvyslanectví Francouzské republiky v České republice a Francouzského institutu v Praze v rámci podpůrného programu F. X. Šalda.

La petite fille et la cigarette

de Benoît Duteurtre

World copyright © Librairie Arthème Fayard, 2005

© Atlantis, spol. s r. o., 2009

Translation © Růžena Ostrá, 2009

ISBN 978-80-7108-311-5

Oba texty vypadaly jednoznačně... až na to, že vedly k protikladným závěrům. Podle zákona státu jednal odsouzený Désiré Johnson podle práva, když se dovolával článku 47 zákona o výkonu trestu, který mu povoloval vykouřit si před popravou poslední cigaretu. Proti tomu ředitel vězeňského ústavu pan Quam Lao Ching jednal přesně podle odstavce 176b interního řádu, když mu zakázal si tu cigaretu zapálit. Dodatek, o který byl řád před rokem rozšířen pod nátlakem spolků na ochranu veřejného zdraví, zakazoval konzumaci tabáku v prostorách vězení. Ochrana zdraví člověka odsouzeného na smrt samozřejmě mohla vzbuzovat rozpaky, pokud ovšem nebyla brána jako rafinovaná krutost; přesto toto opatření, pro většinu obyvatelstva prospěšné, nepřipouštělo výjimku. Na druhé straně článek 47 bez ohledu na svou zastaralost nepopíratelně vězni povoloval pár tahů jako projev jeho poslední vůle.

Désiré Johnson, jemuž byl podle všeho jeho nadcházející osud lhostejný, se tvářil zarputile. V předpokojí popravčí komory stál odsouzenec k smrti, velmi klidný vysoký mladý černochoch s přivandrovaleckými copánky,

proti řediteli ústavu, Vietnamci s právnickým diplomem, který byl zcela nedávno jmenován do čela tohoto ultramoderního vězení, kde měl zajišťovat hladký průběh asi deseti poprav ročně. Drobné Asijské tělo bylo jako sevřené silným vnitřním rozrušením. Vůle splnit povinnost, aniž dojde k přehmatu, obava z porušení předpisů, nutnost učinit nějaké rozhodnutí — to všechno bylo vyjádřeno v opakování téhož pokynu, mechanicky a stále znovu vyslovovaného hlasem prozrazujícím chybějící sebejistotu:

— Žádám vás, pane Johnsoně, abyste laskavě vyslovil poslední přání, které by bylo slučitelné s interním řádem tohoto vězení.

Na Désiré Johnsonovi, oblečeném do reflexního oranžového úboru, s rukama spoutanýma želízky, nebylo nic provokujícího ani troufalého. Spíš projevoval stejnou zvláštní omezenost, která tak mátlá členy poroty, když při procesu tvrdil, že v uličce blízko svého bydliště neubodal a neokradl třiáctýřicetiletého policistu. Sebejistě, s upřímným pohledem, hlavu vztyčenou mezi rozložitými rameny, považoval za svou povinnost upřesnit: „Někdy jsem ho potkával, a mám-li být upřímný, byl to velký rasistický hajzl. Kdybych někoho chtěl oddělat, určitě bych si vybral někoho jako on!“ Vzhledem k velmi četným shodným indiciím znělo toto dvojznačné prohlášení jako doznání; v jeho slovech však bylo něco rytířského, co u přítomných vzbuzovalo sympatie, zvláště když Désiré dodal: „Nechtějte po mně, abych oplakával chlápka, který děcka šikanoval, místo aby jim pomáhal. Já jsem v životě žádnému dítěti neublížil!“

Soud byl nejednotný, ale nakonec prokurátor dospěl k závěru: u Johnsona v okamžiku činu nastal absti-

nenční syndrom; pod jeho karavanem byla nalezena zbraň; a vrchol všeho, schvaluje princip toho odporného zločinu. Musel tedy platit. Problém s prostomyšlností však znovu vyvstal toho rána před Quam Lao Chingem, kterého dráždil klid, s nímž Johnson neúnavně odpovídal:

— Ale pane řediteli, tady je to napsaný.

Při tom šéfovi ústavu podával fotokopii článku 47: několik řádků vyňatých ze zákona o výkonu trestu stanovícího, že „odsouzcenci na smrt se, jak je zvykem, může před popravou splnit poslední přání...“ O pojmu zvyk by se zajisté dalo diskutovat, jenže v textu je dokonce uvedeno několik konkrétních příkladů, jako „vypít skleničku alkoholu“, „vykouřit cigaretu...“ Tyto pokyny pocházející z jiné doby dávaly Désiré Johnsonovi právo, aby o půl století později s vyvalenýma očima ujišťoval:

— Já si jen chci vykouřit cigaretu. Mám na to právo, pane.

Při těch slovech člověk skutečně měl dojem, že tomu pitomci nezáleží na tom, že za čtvrt hodiny bude v posledním tažení a v květu života se ponoří do nicoty, nýbrž že mu jde jen o to, aby dostal, nač má právo: v tomto případě tu svinskou cigaretu, která ročně po světě zahubí miliony lidských životů!

Po osmnácti popravách, jež proběhly bez incidentu, se Quam Lao Ching konečně začal považovat, nikoli bez marnivosti, za dobrého profesionála; za vzor přísnosti, lidskosti a výkonnosti v uplatňování demokratického práva. S takovým konkrétním případem se však nikdy nesetkal, a ať se snažil sebevíc, nevybavil si v paměti ze studií či ze svého právnického školení ani náznak řešení. Zákaz kouření uvnitř vězeňského

zařízení samozřejmě ze začátku vyvolával určité napětí v oddělení se zvýšenou ostrahou; výsledek se přesto dostavil: chtě nechtě všichni vězni do několika měsíců přestali kouřit. Automatické detektory na stropěch ústavu zachytily sebemenší podezřelý pach a vzpurníci se nakonec vzdali pod pohrůzkami ostatních vězňů, kteří už nemohli snést spouštění alarmu v kteroukoli denní či noční dobu. Z tabakismu se vyléčili i odsouzení na smrt, takže před popravou nežádali tu slavnou „poslední cigaretu“; většinou ostatně nežádali nic a mysleli jen na svůj skon. Lékaři zase nedoporučovali podat skleničku rumu, protože alkohol by s látkou smrtící injekce mohl v osudovém okamžiku reagovat nepředvídatelným způsobem.

— Já si prostě chci vykouřit cigaretu, opakoval Johnson mezi dozorcí, zástupci obžaloby a obhajoby ve stále napjatější atmosféře.

Bíle vykachličkovanými stěnami se místnost podobala ošetřovně. Ve skříni na léky byly všelijaké lahvičky a náčiní. Pootevřenými dveřmi bylo ve vedlejší místnosti vidět jakýsi operační stůl opatřený silnými popruhy, na němž měl být odsouzenec vbrzku „operován“. Dvoje další dveře, jedny na levé straně, druhé na pravé, vedly do salonků, v nichž už se usadili hosté obou stran, aby odtud sledovali hrůzostrašnou scénu až do posledního odsouzencova škytnutí. Ti lidé neměli potuchy o debatě probíhající v zákulisí a trpělivě čekali, až podívaná začne; Quam Lao Ching zatím stál nehybně proti zločinci, snažil se zamotanou situaci řešit, postrádal však ráznost, která by mu umožnila ji ukončit. Na jedné straně zákon o výkonu trestu Johnsonovi výslovně dává právo, jehož se dovolává; na straně druhé mu vězeňský řád zakazuje toto právo uplat-

nit; čidla to ostatně znemožňovala, protože by způsobila pobouření. Ředitel v hloubi duše doufal, že nakonec zvítězí zdravý rozum a že odsouzenec se smíří s opatřením, jež bylo učiněno pro dobro všech. Pokusil se znovu apelovat na jeho rozum:

— Pane Johnstone, vždyť sám vidíte, že to není možné. Jakmile se objeví sebemenší stopa kouře, začne všude rvát alarm. Mějte pochopení!

Když ani tato slova nezviklala Désiréovo odhodlání, nabyl ředitelův hlas rozhořčeného tónu:

— Přece víte, že to všem škodí. Když už nemyslíte na své zdraví, mějte ohled aspoň na zdraví dozorců. Nejsou přece povinni dát se obtěžovat vaší cigaretou!

V nastalém tichu vynesl další karty:

— Rádi vám nabídneme hamburger a vychlazené pivo... Řekněte nám, co si dáte, než do toho půjdete, pane Johnstone.

Advokátka odsouzeného, také překvapená žádostí svého klienta, předpokládala, že ředitel na to nebude brát ohled a že tím celá záležitost skončí. Za celou dobu procesu nebyla tato doktorka Maren Patakiová schopna uplatnit pro svého klienta sebemenší polehčující okolnost. Užasla, že zločinec tak chudý duchem se tak směle chopil zcela nového právního problému. Naproti ní stál zástupce policistovy rodiny a měl dojem, že přihlíží nějaké ubohé frašce; ale také on důvěřivě předpokládal, že ředitel ty trapné konečné detaily zařídí jako obyčejně... Všichni čekali, že už se všechno vrátí k normálnímu pořádku, když odsouzený, jako by chtěl ostatní přesvědčit o své dobré vůli, začal vysvětlovat:

— Už rok nesmím kouřit. Tak bych si jen chtěl dát poslední cigaretu, mám na to právo.

Benoît Duteurtre
HOLČIČKA A CIGARETA

Z francouzského originálu *La petite fille et la cigarette*,
vydaného nakladatelstvím Fayard v Paříži roku 2005,
přeložila Růžena Ostrá

Obálka, vazba a grafická úprava Boris Mysliveček

Vydalo nakladatelství Atlantis v Brně roku 2009

jako svou 298. publikaci

Sazbu písmem Century Schoolbook

zhotovil Vladimír Ludva

Vytiskla tiskárna Reprocentrum, a. s.

v Blansku, Bezručova 29

Počet stran 152

Tematická skupina 13

Vydání první

Knihy žádejte u svého knihkupce nebo na adrese

ATLANTIS, spol. s r. o.

PS 374

602 00 Brno

e-mail: atlantis-brno@volny.cz

www.atlantis-brno.cz